

IOGT — Føroya Stórlosja mótmælir tollfriari solu av alkoholi:

Landið eigur ikki at undirgrava sín egna alkoholpolitikk

— Støðugt vaksandi ferðamannavinnan, sum helst skuldi verið frittíð og endurmenning fyri fólk, hevur tiverri eisini við sær eina útbreiðslu av alkoholtrupulleikum — bæði millum ferðafólkini og íbúgvvarnarnar í ferðamannalöndunum. Samstundis hjálpir hon altjóða alkoholkapitalinum at vinna nýggj marknaðarlond.

Hóast myndugleikarnir við øvnum millumbili siga seg royddar at leggja alsamt stóri avgjöld og skattir á borgararnar, fyri at tálma rýtsluna, sum tikið verður il, so eru tað framvegis nek-

ur, sum sleppa undan at gjalda nøkur av avgjöldunum. Tað eru tey, sum hava ráð at ferðast. Í fjør ferðadust 122.000 fólk millum Føroyar og útheimin. Øll hesi høvdu,

við myndugleikanna vælsignils, møguleikan at gera sokallaðan tollfria handil um borð á flutningsferunum. Hvussu nógvur inntøkur landið misti av hesum, veit eingin við vissu. Men tollfria solan, og missurin, veksur ár um ár.

Hetta við tollfriari solu byrjaði í smáum í fifti-árnum. Tax-free sola, sum tað vanliga verður nevnt. Ferðamannavinnan var ikki serliga framkomin um tað mundi. Men síðani tá, eru hendar stórar broytingar á hesum øki, og talið av fólkum, sum «ferðast» er tiggjufaldað. Í 1950 varð met, at altjóða turisman taldi 25 milliónir ferðandi. Í 1970 var talið 160 milliónir og í 1980 næstan 280 milliónir ferðafólk.

Eitt virksemi, sum frá byrjan var týðningarleyst og litið áhugavert, hevur ment seg, og er vorðið ógvuliga sterkt eftir stuttari tíð — tax-free solan. Hetta uttan at nakar stórvegis hevur gáað um alkoholpolitisku avleiðingar.

Tann parturin av ferðafólkunum, sum fara til menningarlöndini, er øktur úr 11,1 % í 1970 til 16,6 % í 1980 av samlaðu turistum í heiminum. Á henda hátt er tax-free solan komin meira víða um í heiminum, nakað, sum eisini inniheldur eina útbreiðslu av teimum trupulleikum, sum fylgja í kjalarverri alkoholinýtslunnar.

Kanningar visa heilt greitt, at tax-free solan verður nógv nýtt til at marknaðarføra nýggjar drykkir. Hesi fáu pláss við síðuna av «teimum gomlu», og hevur sjálvandi við sær, at nýtslan veksur. Hetta er eitt týðandi sjónarmið móti taxfree-soluni um allan heimin.

Útrokningar visa, at henda tollfria solan svarar til umleið 5 — 10 prosent av samlaðu soluni hjá framleiðarunum um allan heimin, og svarar tað til 2 milliardir US dollars.

Tann norðurlendski parturin av hesum er útroknarður til umleið 250 milliónir US dollars (tvs. um 1,9 milliard for. krónur).

Støðugt vaksandi ferðamannavinnan, sum helst skuldi verið frittíð og endurmenning fyri fólk, inniheldur

Flogfeløgini fara ikki at missa stórvegis inntøkur av hesum, ti sonevnda tax-free solan verður í dag ikki nýtt, sum stóra inntøkuvið, men heldur sum ein máti hjá teimum ymsku flogfeløgnum at kappast. Fyri ferjurnar, sum sigla millum tey ymsku norðurlöndini, verður inntøkuvið harafturimóti týðandi, um tollfria solan verður avtíkin, sigur IOGT.

Liknandi áheitanir, sum IOGT rørslan hevur sent til Føroya Landsstýrið, eru sendar stjórnunum í hinum norðurlöndunum av IOGT felagsskapum í avvarandi löndum eins og Norðurlandaráðnum.

tiverri eisini eina útbreiðslu av alkoholtrupulleikum — bæði millum ferðafólkini og íbúgvvarnarnar í turistlöndunum. Samstundis hjálpir hon altjóða alkoholkapitalinum at vinna nýggj marknaðarlond.

Í fleiri idnaðarlöndum hava vit seinastu árin sæð, at nýtslan av alkoholi er minkandi ella stendur í stað, men hetta fær tó ikki alkoholkapitalin at gevast á hondum. Stóri dentur verður istaðin lagdur á tax-free soluna í idnaðarlöndunum og nógvir pengar verða brúktir til at fúa nýggjar marknaðir í menningarlöndunum.

Alkoholhindaðurin er eingin pinkulungur — tvertimóti. Sum domi kann nevast, at ein fyrirtøka, Seagram, framleiðir 150 ymsk sløg av brennivini og umleið 300 ymsk sløg av vini. Hesi drykkir verða seldir í 175 löndum og fyrítøkan hevur 15500 starvsfólk í 19 löndum. Í 1980 seldi Seagram fyrítøkan fyri 2,6 milliardir US dollars og vinningurin í teirra luma var 145 milliónir doll.

Coca Cola fyrítøkan er nýliga eisini komin við í alkoholvinnuna. Teir keyptu eitt vinmerki (uppskriftina) fyri 50 milliónir doll. Teir keyptu ein vingarð fyri 100 milliónir doll. Hetta er eina verksmíða fyri 75 milliónir doll. Síðani brúktu teir 50 milliónir doll. til at marknaðarføra nýggja merkið. Samanlagt gevur hetta 275 milliónir doll., ella goðar 2 milliardir føroyskar krónur — bara fyri eitt merki. Hetta

fyrir at visa, hvussu stórar peningaligar kreftir og áhugamál, eru við og stóra alkoholinýtsluni í stóran mun. Móttøkini stendur land okkara fyri.

Ein grundgeving fyri at steðga tollfria soluni av alkoholi er, at landið als ikki hevur nakra sum helst orsök at lata fólk sleppa undan at gjalda hesi avgjöld, bara tí at tey skulu út at ferðast. Eisini átti okkara samhugi og abyrgd mótvægis øðrum löndum, og serliga menningarlöndunum, at verið ein grundgeving fyri at steðga alkoholkapitalinum í framferð síni.

Innan EF verður arbeitt við eini ætlan, sum miðar imóti at avtaka tollfria soluna EF landanna millum fram móti 1990.

IOGT og broðurfelagskapirnir í grannalöndunum meina, at tey norðurlendsku löndini eiga at leggja sær hetta í geyma, og eisini at fúa tollfria marknaðin norðurlandanna millum avtíkan fram móti 1990.

Flogfeløgini fara ikki at missa stórvegis inntøkur av hesum, ti tax-free solan verður í dag ikki brúkt sum stóra inntøkuvið, men heldur sum ein máti hjá teimum ymsku flogfeløgnum at kappast.

Fyri ferjurnar, sum sigla millum tey ymsku norðurlöndini verður inntøkuvið harafturimóti týðandi, um tollfria solan verður avtíkin, tí í nógvum forðum hava skipafeløgini bygt ruturnar á tað grundarlagið, at henda solan skal verða ein

stór inntøukelda, t.d. tær kendu «sprutt-ruturnar». Tollfria solan er oftast eisini við í lýsingunum, sum skulu lokka fólk at brúka ruturnar — fara út at ferðast. Hesin trupulleikin hjá skipafeløgnum verður tó at loysa politiskt innan rammurnar í flutnings- og sjóvinnupolitikkunum.

Búskaparliga sæð er tollfria solan Ebbroed Bank um aftur. Hon økir nýtsluna við í minsta lagi 5%, og svarar tí til í minsta lagi 5% av alkoholskaðunum í samfelagnum.

Tiverri, so eru ikki gjørdar nakrar serliga útroknir í Føroyum, sum visa hvussu nógv alkoholinýtslan kostar okkum árliga, men øllum er greitt, at tað eru ikki smá tøl tósað verður um.

Í Svørki eru gjørdar neyvur útroknir á hesum øki, og tær siga, at hesi fimm prosentini kosta samfelagnum 900 milliónir sv.kr. (vegna skaðar av alkoholinýtslu), umframt 700 milliónir í mistari inntøku til landið, tí ikki verða góldin avgjöld og tollur.

IOGT rørslan kann ikki goðtaka, at vit lut taka í útflutningi av alkoholtrupulleikum við avgjaldsundantøkinum alkoholi.

IOGT rørslan heldur, at tað er rætt at brúka avgjöld á alkohol fyri at hjálpa til at avmarka nýtsluna, men kann ikki goðtaka, at landið áhendað hätt undirgravar sín egna «alkoholpolitikk». IOGT rørslan krevur tí, at henda tollfria solan av alkoholi heldur uppat.

Sjúkrahúsmálið

Eitt, sum vit nú í seinastuni hava upplivað her í Føroyum, er, at ávisir bólkir í samfelagnum bara «taka» seg til rættis sum teimum lystir. Hetta er ikki minst galdandi fyri almenn starvsfólk, sum líka leggja í hvat politisku myndugleikarnir siga.

Hetta siggja vit eisini tiverri innan sjúkrahúsmálið. Nú ein dagin skrivaði ein yvirleikni við landsjúkrahúsið, at tað var forkastligt at málið var olivíð politiskt, hvør skal siga, at teir ikki sloppu at gera sum teimum lysti.

Nei tað er akkurat har hundurin liggur grivin. Vit velja politisk umboð, millum annað fyri tann skuld, at samfelagsáðgøðarnir, eisini teir almennu, skulu verða so javnt býttir sum gjørligt, og at ikki nøkru fáa alla trygd meðan hin fáa onga.

Nú havi eg altíð hildið at

javnadarflokkurin hevur stuðlað tí at allur ágóði skal býttast so kristiliga sum gjørligt, og havi tí valt hann. Men hvussu er vorðið í hesum málinum.

Sum suðuroyingur veit eg av royndum, hvat tað vil siga at hava ótrygg sjúkrahúsviðurskipti.

Einaferð tá umráddi at fáa líkinda ferðasamband n oydust suðuroyingar mannsterkir til Havnar fyri at sláa fast, at tað eisini búgva fólk sunnanfyri suðuroyarfjörð. Vónandi nýðast vit tað ikki aftur hesaferð.

Eg vil minna umboð okkara á tingi um, at javnadarflokkurin eigur 1/3 av øllum sínum atkvøðum her suðuri. Eftir tit nú at stinga okkum í ryggin, so eru tit ikki verður umboð fyri okkum, og so má sviða sum svøllur til eitt komandi val.

H.

Taka undir við FUT

Soljóðandi skriv er sent Føroya Landsstýri hin 21.11.1986:

Føroya Musikklerarafelag samtykti á eykaaðalfundi hin 1. november at kunnger landsstýrinum, at felagið tekur undir við teimum tollkrøvum, ið felagið hjá undirhaldstønlækarunum, FUT, hevur eitt fram. Long tíð er nu unnin, síðan málið um oll á ljóðførum varð lagt ram og heita vit við hes-

um á landsstýrið um at greiða málið nakað skjótt.

Við hávirðing
Føroya Musikk-
lerarafelag